

Stichting Visisonor

Jaarverslag 2022

Bestuursverslag 2022

Het jaar 2022 was geenszins vergelijkbaar met 2021. Na een harde lockdown werden in de loop van 2022 de coronamaatregelen langzaam versoepeld en vervielen de laatste maatregelen in maart dat jaar. Dit hebben wij als een verademing ervaren en hoewel we allemaal worstelen met de terugkeer van het publiek naar de concertzalen en de reguliere programmering van concertzalen, bood het jaar 2022 logischerwijs veel meer kansen dan 2021. We ontwikkelden spannende nieuwe producties met en zonder elektronica (inclusief VR-video), speelden op A-podia, ging een samenwerking aan met grote theatergezelschappen en presenteerden belangrijke concerten in de open lucht. We bleven ons landelijk netwerk en onze relatie met de Gemeente Almere en Provincie Flevoland uitbreiden. Onze concertreeksen in Amsterdam en Almere bleven groeien en we presenteerden 3 (nieuwe) concertprogramma's in Nederland.

1. De activiteiten

Twee van de belangrijkste aspecten in onze ontwikkeling sinds de toekenning van de meerjarige honorering van het Fonds Podiumkunsten waren het uitbreiden van ons netwerk in het land en het realiseren van uiteenlopende activiteiten. Na 10 jaar (2010-2020) te hebben gefunctioneerd met incidentele subsidies, heeft de structurele ondersteuning ons vleugels gegeven om veel nieuwe samenwerkingen te ontplooiën. Ook het verdiepen van onze relatie met de stad Almere en provincie Flevoland hebben wij zeer serieus genomen, met als doel tot een langdurige en innige samenwerking te komen. In bredere zin was ons doel het artistieke stempel van Black Pencil te vestigen, zowel in de werelden van de oude als de nieuwe muziek.

Onze concertserie in Kunstlinie Almere werd voortgezet, met 4 concerten in 2022. De Sit Fast concertserie in Amsterdam liep zoals gepland: 5 concerten in 2022 in de Amstelkerk en De Duif, twee concerten hiervan door Black Pencil gespeeld, de andere drie door jonge musici. De samenwerking met Stadsherstel Amsterdam loopt voorspoedig.

We hebben compositiewedstrijden georganiseerd en compositieopdrachten aan componisten gegeven. In 2022 hebben we in totaal 215 nieuwe composities gegenereerd die speciaal voor Black Pencil zijn geschreven. We zijn heel blij en trots op dit resultaat. Veel van deze composities zijn geïnspireerd op de provincie Flevoland (natuur, Land Art-kunstwerken, de geschiedenis van Almere). Dat heeft niet alleen gezorgd voor mooie nieuwe muziek, maar ook voor ontwikkelingen in de jongste provincie van Nederland. Gedeputeerde Kunst en Cultuur Michiel Rijsberman: "Black Pencil neemt een onmisbare plek in de Flevolandse culturele infrastructuur. Het ensemble heeft diverse projecten geïnitieerd en composities gemaakt en uitgevoerd waarbij ze zich heeft laten inspireren door de Flevolandse geschiedenis, landschappen en kunstwerken. Door haar eigen wereldwijde werk brengt Black Pencil ook internationale samenwerkingspartners naar Flevoland."

1. Drie nieuwe concertprogramma's

In 2022 hebben we 3 concertprogramma's gespeeld:

- Come Out, Caioni: de première eind 2021 was een groot succes. De productie heeft de aandacht van de landelijke media kunnen aantrekken, waaronder Podium Klassiek (TV), Vrije Geluiden (radio) en de pers. We hebben het programma op verschillende podia kunnen spelen. Dit programma behoort tot onze 'bestsellers'; het wordt in 2023 en 2024 verder gespeeld.
- Barok Trilogie: bestaat uit de pure schoonheid van 3 grote componisten uit de barok: Bach, Vivaldi en Telemann. Bach's Kunst der Fuge wordt gecombineerd met o.a. Concerti Grossi van Antonio Vivaldi en Suites van Telemann. Deze uitbundige muziek past heel goed bij Black Pencil. Het programma is qua lengte flexibel en kan in een of twee delen worden uitgevoerd.
- High Voltage: het programma bestaat uit een serie stukken geschreven voor Black Pencil door vooraanstaande hedendaagse componisten zoals Martijn Padding, Roderik de Man, Wim Henderickx en Klas Torstensson e.a. Dit programma bestaat alleen uit hedendaagse muziek.

2. Samenwerking met Floriade en Theatergezelschap Vis à Vis

In een grauwe wereld loopt een meisje met haar blik gericht op de toekomst. Ook al ontmoet haar geestdrift een muur van onwrikbaarheid, zij laat zich niet afschepen door fossiele ideeën. Ze houdt koers en laat zien dat de wereld ook anders kan zijn. De fantasie overwint.

Een verhaal over de nieuwe generatie kan natuurlijk het best worden vertolkt dóór die generatie. 200 kinderen van zes theater- en dansscholen spelen een belangrijke rol en zorgen voor het beslissende kantelpunt in de voorstelling.

Black Pencil heeft de muzikale invulling verzorgd bij de officiële opening van de Floriade in april 2022. Samen met Vis à Vis hebben we het spektakel SCHOONSCHIP gespeeld. Douwe Hibma, van DoorDouwe Theatervormgeving, maakte op duurzame wijze het imposante en inventieve decor van de voorstelling. Er was veel belangstelling van publiek, media en politiek. Kaartjes voor de try-out en de drie voorstellingen (1.250 bezoekers per avond) werden in mum van tijd geboekt. Het spektakel werd in de openlucht gehouden. Dit was een prachtige kans voor Black Pencil om klassieke muziek naar een groot publiek te brengen, waarbij veel toeschouwers in aanraking komen met muziek van de bovenste plank. We beschouwen deze samenwerking als een zeer positief kantelpunt. We hebben heel goede contacten met potentiële partners kunnen leggen en de naamsbekendheid van het ensemble in de provincie Flevoland heel snel flink doen laten stijgen/groeien.

Theaterkrant: 'Muziekensemble Black Pencil, onder leiding van blokfluitspecialist Jorge Isaac, weet wel raad met al die geluidsassociaties met wind, lucht en water. Op een origineel instrumentarium legt het vijftal, spelend in een container op de kade, een aanstekelijk muzikaal tapijtje onder alle slapstick, bestaande uit eigen composities en werk van Kate Moore, Enric Monfort, Frederic Rzewski en Chiel Meijering. Ze laten bubbels, blaastonen en beats ontsnappen aan pulserend bespeelde (pan)fluiten in alle maten en soorten, waaronder de zalig brommende contrabasblokfluit.'

We hebben tevens tijdens de programmering 'Klassiek op Zondag' op de Main Stage van de Floriade gespeeld, alsmede tijdens het speciale slotevent van de Floriade.

SCHOONSCHIP aftermovie: <https://youtu.be/iOTZKLJ1fYo>

SCHOONSCHIP Opening Floriade EXPO 2022

1.3 Land Art

Land art, ook wel bekend als *Earth art*, maakte in de jaren zestig en zeventig deel uit van de bredere conceptuele kunstbeweging. Land art wordt direct in het landschap gemaakt door het land zelf te boetsen of door met natuurlijke materialen structuren in het landschap aan te brengen.

Sinds 1977 worden in Flevoland monumentale landschapskunstwerken gerealiseerd door internationale kunstenaars. Voor het behoud van vier kunstwerken is in de recente periode extra aandacht besteed aan:

- Observatorium (Robert Morris, 1977)
- Aardzee (Piet Slegers, 1982)
- Sea Level (Richard Serra, 1996) en
- De Groene Kathedraal (Marinus Boezem, 1996)

De provincie Flevoland verleende aan Black Pencil de opdracht om vier componisten muziek te laten schrijven voor deze landschapskunstwerken.

We wilden voor elk kunstwerk een passende componist vinden met elk een zeer kenmerkende schrijfstijl. De componisten moesten verder in Nederland gevestigd zijn, bekend in de klassieke muzieksector, fantasierijk en ervaren zijn en een duidelijke passie hebben om deel te nemen aan het project.

Na een zorgvuldige selectie besloten we deze componisten de opdracht te verlenen: Calliope Tsoupaki (Griekenland, 1963), Yannis Kyriakides (Cyprus, 1969), Aart Strootman (Nederland, 1987), Meriç Artaç (Turkije, 1990). De poëzie in de muziek van Tsoupaki paste perfect bij wuivende populieren van *De Groene Kathedraal*, ze was op slag verliefd op de plek toen ze het kunstwerk bezocht. Kyriakides is al jaren fan van het werk van Robert Morris en heeft het *Observatorium* al vele malen bezocht. Strootman houdt van het werk van Richard Serra en was goed bekend met *Sea Level*. Artaç vond de golven en abstractie in Slegers' *Aardzee* fascinerend.

We hebben de première van Tsoupaki's 'Into Space' in de Groene Kathedraal tijdens het Land Art Festival gespeeld (04 juni 2022). We hadden de eer om de maker van *De Groene Kathedraal*, Marinus Boezem, te verwelkomen. De première van Kyriakides 'Observatorium' vond tijdens de eerste Dag van de Componist plaats (18 juni 2022) in het Observatorium zelf. We hebben bij zonsopgang gespeeld, dus om 05:00 uur s'ochtends (!), in het kader van Sunation Festival. Een heel mooie ervaring.

De composities van Tsoupaki en Kyriakides hebben we professioneel op video opgenomen, ism Omroep Flevoland. Het werk van Kyriakides werd door Elisabeth van Leeuwen ook gebruikt in haar documentaire 'Ode aan de Zon'.

Film Groene Kathedraal: <https://youtu.be/0qfnbm28qns>

Film Observatorium: <https://youtu.be/fcUVOZ05C7I>

Documentaire: https://youtu.be/S-6noNF_8X8

Interview Tsoupaki: https://youtu.be/T0_5HbmBFmU

Van links naar rechts: Jennie Duif, Rhea van der Bent, gedeputeerde Michiel Rijsberman, voormalig wethouder Hilde van Garderen, Marinus & Maria Boezem, Arnoud Noordegraaf, Calliope Tsoupaki, kwartiermaker Denise de Boer, curator Land Art Flevoland Martine van Kampen en Ensemble Black Pencil, 04 juni 2022

1.4 De stad Almere

Hoe doe je recht aan de wonderlijke geschiedenis van de stad Almere?

Van wijds water naar vaste grond, van plat vlak de hoogte in. Een jonge geschiedenis, waarin steen en groen samen het totaalbeeld opbouwen. De plek waar nu bijna 220.000 mensen wonen, op weg om de vijfde stad van Nederland te worden.

Black Pencil vroeg de in Almere woonachtige componist Arnoud Noordegraaf om een muzikaal fundament te leggen voor dit verhaal van gedurfde ontwikkeling. Vanaf de drooglegging van de Noordoostpolder in de jaren veertig tot de beoogde toekomst van de stad jaar 2040.

Zijn compositie is een mix van poëtische klanken en energieke, ritmische structuren. Je luistert naar het karakter van de stad en het verloop van de geschiedenis.

Tijdens live-optredens maken we gebruik van Virtual Reality-beelden en hoor je gesproken herinneringen van geboren Almeerders. Wat zie je nu, van hoe het toen was? Wat zul je straks gaan zien? Videokunstenaar Marcel Wierckx bouwde met archiefbeelden en toekomstplannen een Virtual Reality-ervaring. Een zeer afwisselende, ruimtelijke beleving – zonder je ervoor te hoeven verplaatsen. '100 jaar Almere' is een doorlopende voorstelling van 8 minuten. Gezeten op een houten kubus beweegt de bezoeker door tijd en ruimte, en ervaart de muziek letterlijk aan den lijve door vibraties en visuele impulsen.

De menselijke maat krijgt een welluidende stem dankzij de persoonlijke verhalen van geboren Almeerders. De gesproken teksten zijn afkomstig uit het project 'Suburbia in de Buurt' van theatergezelschap Suburbia en interviews door Arnoud Noordegraaf.

De compositieopdracht voor 'Almere 100' is verleend door het Fonds Podiumkunsten. Het project is mede mogelijk gemaakt door de provincie Flevoland en de gemeente Almere.

Interview met Arnoud Noordegraaf en Marcel Wierckx over het project: <https://youtu.be/u6cs17xEIiQ>

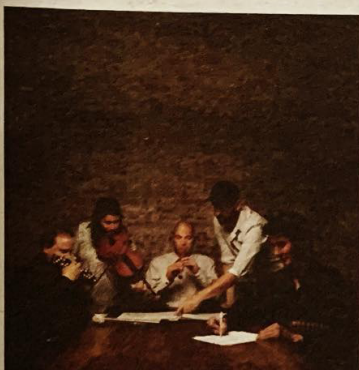

Video opnames voor VR-beelden in groene studio

Tijdens de première van 'Almere 100 jaar'

Black Pencil brengt ode aan Almere

Ensemble Black Pencil. (Foto: Joe Meijer)

ALMERE – Het Almeerse ensemble **Black Pencil** staat donderdagavond 15 december in de Kunstlinie met het programma **A-A-Almere**. "Een concert dat zich misschien wel het beste laat omschrijven als een ode aan Almere," vertelt artistiek leider **Jorge Isaac**.

Hoe klinkt de jongste stad van Nederland, waar meer dan 160 nationaliteiten bij elkaar wonen? Black Pencil presenteert klanken uit Almere, geschreven door Almeerse componisten en opgedragen aan bijzondere plaatsen in Almere. Kleurrijke

klassieke muziek, met live video en elektronica.

Het werk van de Almeerse componist **Arnoud Noordegraaf** is een mix van poëtische klanken en energieke, ritmische structuren. "Je luistert naar het karakter van de stad en het verloop van de geschiedenis. Van wijds water naar vaste grond, van plat vlak de hoogte in. Een jonge geschiedenis, waarin steen en groen samen het totaalbeeld opbouwen. De plek waar nu bijna 220.000 mensen wonen, op weg om de vijfde stad van Nederland te worden."

Compositie Groene Kathedraal

Ook de nieuwe compositie van **Calliope Tsoupaki** voor De Groene Kathedraal wordt ten gehore gebracht. "Mijn bezoek aan De Groene Kathedraal was een hele mooie ervaring. Toen ik door het landschapskunstwerk wandelde werd ik oprecht geëmotioneerd. Ik was niet alleen geraakt door het kunstwerk zelf, maar ook door de locatie, omringd door een autoweg, fietspad en nieuwe woonwijk. Alles in harmonie", aldus Tsoupaki. Haar compo-

sitie 'Into Space' werd speciaal geschreven voor de heropening van het herstelde landschapskunstwerk van **Marinus Boezem**.

Schoonschip

Delen uit de muziek van de voorstelling **Schoonschip**, het openingspektakel van de Floriade, worden ook gespeeld, inclusief de meeslepende melancholie van **Kate Moore** en de grooves van **Frederic Rzewski**. Het iconisch werk van **John Cage**, **Child of Tree**, wordt uitgevoerd met takken, stenen en bladeren uit de Almeerse natuur. Oude muziek zal ook niet ontbreken, want Black Pencil speelt een selectie uit de 17e-eeuwse **Caioni Codex**. De virtuoze danser **Samir Calixto** treedt op als speciale gast.

Traditie

"Wij willen met A-A-Almere graag een nieuwe traditie in de stad vestigen", verklaart Isaac. "Elk jaar een feestelijk concert met klassieke muziek geïnspireerd en gewijd aan de stad Almere." Kaarten zijn verkrijgbaar via kunstlinie.nl

1.5 Werelderfgoed Schokland

In 2022 zijn we een meerjarige samenwerking gestart met UNESCO Werelderfgoed Schokland. Schokland is een unieke combinatie van cultuurgeschiedenis en natuur, midden in de Noordoostpolder. Bewijs van menselijke bewoning die meer dan 10.000 jaar teruggaat, kan daar worden gevonden.

De samenwerking vervulde Black Pencil's behoefte om de kracht van nieuwe muziek geïnspireerd op unieke locaties te verkennen. Tegelijkertijd kon Museum Schokland tijdens haar 75-jarig jubileum de gewenste stap zetten om nieuwe muziek te laten creëren voor en over het voormalige eiland, pionierend in de museale sector.

We lanceerden een internationale oproep voor composities genaamd BLACK PENCIL IN SCHOKLAND PRIZE. Nieuw werk van ongeveer een minuut, geschreven voor een van de instrumenten van Black Pencil, volledig geïnspireerd door Schokland. We ontvingen 174 composities uit 36 landen!

De winnaars van de Prijs in 2022 waren Jonatan de Jesús Carrasco Hernández (Mexico, 1981) met de compositie *The Gangway* voor accordeon solo, en Aart Strootman (Nederland, 1987): *Popular Archaeology-Volca #1* voor slagwerk en synthesizer.

We gaven daarnaast een opdracht aan Florian Magnus Maier (Duitsland, 1973) om een nieuwe compositie voor Schokland te schrijven, gebruikmakend van het volledige ensemble. Deze opdracht is mede mogelijk gemaakt door het Fonds Podiumkunsten. Het project 'Black Pencil op Schokland' werd ondersteund door de provincie Flevoland.

Tijdens een audiowandeling lopen de bezoekers door verschillende locaties op Schokland, zoals de Lichtwachterswoning, het Scheepvaartmonument en de Boerderij. Daar spelen de leden van Black Pencil verschillende mini-composities, er wordt uitleg gegeven over de muziek en landschap, de samenwerking tussen Black Pencil en Schokland wordt toegelicht. Na afloop van de wandelroute geeft Black Pencil een concert in de Museumtuin en in de Museumkerk. Het project is heel succesvol geweest en wordt in 2023 herhaald.

Black Pencil op Schokland Prize 2022, selection: <https://youtu.be/KrwGrte-0Tk>

Black Pencil op Schokland, Yushun Pei 'Breathing' (2022): <https://youtu.be/e4CVs3GhqnE>

Black Pencil op Schokland, Florian Maier compositie 'Stormproofing' <https://youtu.be/ItbkdDe9LZ4>

1.6 Flevolandse natuur

Flevoland herbergt een heel bijzondere flora en fauna. De provincie heeft het grootste aaneengesloten loofbos van West-Europa en uitgestrekte moerasgebieden waarin unieke dieren leven. Plaatsen als Oostvaardersplassen, Marker Wadden, Lepelaarplassen en Markermeer, maar ook het nieuwste nationale park van Nederland, Nieuw Land, bieden een prachtige natuurlijke omgeving.

Samen met het *Uitgast Festival* lanceerden we in de zomer van 2022 een compositieprijs voor de volledige bezetting van Black Pencil met als thema 'Muziek en Natuur'. We ontvingen 27 prachtige composities uit 17 landen. We besloten daarom naast de hoofdprijs drie eervolle vermeldingen toe te kennen. Deze aanvullende composities werden in de schijnwerpers gezet omdat de jury ze te bijzonder vond om onopgemerkt te blijven. De jury bestond uit Jorge Isaac en Matthijs Koene namens Black Pencil, Frank Bollebakker (dirigent, bestuurslid Uitgast Festival) en componist Roderik de Man.

'*Muurhagedis*' van Florence Anna Maunders uit het Verenigd Koninkrijk won de compositiewedstrijd. Het werk ging in première tijdens het concert van Black Pencil op het festival.

De andere drie composities die ook veel indruk maakten op de jury waren:

'*Out of the Beehive*' van Katarzyna Danel uit Polen

'*...loops and lines...*' van Otto Wanke uit Oostenrijk

'*Flight from Cement*' van Joshua Wat uit Zweden/China

1.7 Openluchtconcerten: 'Buitengewone Muziek'

In 2022 zijn we met de nieuwe concertserie 'Buitengewone Muziek' gestart. We spelen klassieke muziek bij landschapkunstwerken en iconische locaties in een groene omgeving. Hiervoor maken we een combinatie van oude en nieuwe muziek, van Bachs onvoltooide Contrapunctus XIV tot hedendaagse meesterwerken van eigen bodem. In een enkel geval kunnen klankvelden of zelfs een rap heel functioneel en doeltreffend zijn.

Begin juni hebben we het eerste concert van deze serie tijdens de heropening van de Groene Kathedraal verzorgd. Naast de première van 'Into Space' van Calliope Tsoupaki, hebben we ook muziek uit de 11de en 13de eeuw gespeeld. Er was veel belangstelling van publiek en politici. De sfeer was geweldig en droeg bij tot een al met al geweldig resultaat. De activiteit in Land Art kunstwerken wordt daarom in 2023 en 2024 voortgezet, al dan niet in het kader van Land Art Weekend. We kijken naar mogelijkheden om dit concept landelijk uit te breiden.

1.8 Samenwerking met Theatergroep Suburbia

Black Pencil, Theatergroep Suburbia, het Bos der Onverzettelijken en Omroep Flevoland hebben samen de Nationale Dodenherdenking op 4 mei 2022 in Almere verzorgd. In een programma van muziek, getuigenissen, gedichten en rap hebben Suburbia en Black Pencil verschillende verhalen en mensen met elkaar verbonden. Voor deze herdenking werd de Oekraïense/Nederlandse componist Alfred Momotenko gevraagd een nieuw stuk te componeren. Omroep Flevoland heeft de hele voordracht live uitgezonden. Volgens cijfers van Stichting KijkOnderzoek, hebben ruim 35.000 kijkers de hele voordracht via Omroep Flevoland gevolgd.

Iedereen was heel enthousiast over de samenwerking. Deze zal in 2023 worden voortgezet. Zo houden we weer samen de voordracht bij de Dodenherdenking op 4 mei 2023, dit keer als film. En we realiseren samen de zomerproductie 'TOM op de boerderij', 30 voorstellingen tussen 21 juni en 30 juli 2023.

Suburbia en Black Pencil herdenken samen: <https://youtu.be/2-umK29DCIM>

Black Pencil, samen met Suburbia acteurs, 04 mei 2022

1.9 TOPENG - Masquerade

Voor Topeng-Masquerade had de stichting de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Artistieke doelstelling: Het combineren van de podiumkunstvormen *commedia dell'arte* en *wajang topeng* en van twee verschillende muziekculturen in een eigentijdse, interculturele, internationale productie met een unieke, spectaculaire bezetting.
- Maatschappelijke doelstelling: Het onderzoeken, verbinden en koesteren van de gezamenlijke culturele geschiedenis van Nederland en Indonesië in een interculturele uitwisseling, met respect voor ieders cultureel erfgoed.

Deze doelen zijn bereikt: Topeng-Masquerade was een prachtig project, met veel uitdagingen maar ook met zeer bevredigend artistiek resultaat.

Het was de eerste keer dat Black Pencil met Gamelan-muzikanten samenwerkte en een volledig programma deelde met een ander ensemble. Essentieel voor de totstandkoming van de productie was de enorme hoeveelheid voorbereidingstijd die in dit project werd gestoken voordat de eerste repetitie plaatsvond. Artistiek leiders Jorge Isaac namens Black Pencil (BP) en Iwan Gunawan namens Kyai Fatahillah (KF) hadden voor het daadwerkelijke begin van de repetitieperiode veel contact, waar de onder andere de volgende punten ter sprake kwamen: Wat voor soort voorstelling willen we maken? Wat voor artistiek resultaat zoeken we? Heel brede en algemene vragen, maar het was belangrijk voor beide gezelschappen om de richting van het concert als geheel goed vorm te geven.

Een van de eerste uitdagingen was puur praktisch: complexe muziek, beperkt aantal tutti-repetities, 11 mensen op het podium: hoe kon met deze middelen een goed lopende voorstelling gemaakt worden? De eerste praktische oplossing die opkwam was om een dirigent aan te stellen om het maakproces te versnellen, maar er werd besloten dit niet te doen. De gezelschappen wilden dat dit project in de eerste plaats zou gaan over communicatie en organische interactie tussen alle en elk van de spelers. Het plaatsen van een dirigent zou de betrokkenheid tussen de spelers te veel verstoren. Het voelde in eerste instantie als een enge beslissing om te nemen, maar er was een artistieke 'klik' tussen de twee ensembles en iedereen was bereid zich goed voor te bereiden voordat de repetities begonnen. Achteraf waren de gezelschappen blij met deze keuze: het gaf een positief gevoel van vrijheid en individuele verantwoordelijkheid gedurende het hele proces.

Een andere uitdaging was de stemming: gamelan heeft een zeer uniek en onderscheidend stelsysteem. De blokfluit, panfluit en altviool in Black Pencil konden qua stemming veel verschillende kanten op, maar de accordeon heeft een vaste stemming. Alle bij het project betrokken componisten omarmden dit aspect eerder als een voordeel dan als een beperking. Het resultaat was een prachtige klankwereld, waar alle instrumenten naast elkaar konden bestaan. Het was een mix van pitched en unpitched materiaal, een ruimdenkende benadering die de verschillende geluidsculturen verwelkomt.

De opstelling van het podium was indrukwekkend, vooral het geluid van de gongs was groots. De uiteindelijke set instrumenten omvatte het volgende:

Black Pencil:

- Blokfluit (sopranino, sopraan, alt, tenor, voice flute, basset, F-contrabas, C-subcontrabas)
- Panfluit (alt en contrabas)
- Altviool
- Accordeon en Accordina
- Percussie (Symfonische basdrum, Tam tam, 3 toms, 2 high skin drums -bongo's, dun duns-, 5 woodblocks, kickdrum, 3 cimbalen, washboard, unpitched objecten)

Kyai Fatahillah:

- bonang pelog
- bonang slendro & kenong
- gender barung pelog
- gender panerus slendro & 3 kempuls
- gong set slendro
- sundanese kendang & kulanter

PERCUSSIONS

Legend:

- The player can decide what the best malets can use
- Brush Malet

GAMELAN

Programma

Wat het programma betreft was het doel om een uitgebalanceerd concert te realiseren waarbij beide ensembles zoveel mogelijk samen optreden, met vloeiende overgangen en allerlei verschillende klankkleuren. De spannendste uitdaging was om alle onderdelen van het concert als één geheel te laten voelen. Misschien wel het gemakkelijkste was om de hedendaagse composities bij elkaar te brengen, want het was geschreven materiaal, vooraf voorbereid door beide ensembles. Maar de gezelschappen wilden veel meer dan dat, namelijk dat de traditionele Topeng-muziek goed klonk met de klank van beide ensembles, niet 'geforceerd', met spektakelelementen. De gezelschappen moesten zeer gedetailleerd samenwerken, rekening houdend met alle kleine stappen om de zeggingskracht te bereiken waarnaar we op zoek waren. Na veel uitproberen hebben de gezelschappen samen de gewenste opbouw voor het concertprogramma realiseren/uitwerken (zie hieronder).

Werk	Componist	Uitvoerend ensemble
<i>Buffoni</i> (2013)	Roderik de Man	Black Pencil
Interlude I: Topeng Traditional		Kyai Fatahillah & Black Pencil
<i>Meeting on the Kitchen</i> (2022)	Iwan Gunawan	Kyai Fatahillah & Black Pencil
Interlude II: Topeng Traditional		Kyai Fatahillah
<i>Hogespanning</i> (2022)	Nursalim Yadi Anugerah	Black Pencil
<i>Minutes</i> (2022)	Iwan Gunawan	Kyai Fatahillah & Black Pencil
Interlude III: Topeng Traditional		Kyai Fatahillah
<i>Topeng</i> (2022)	Roderik de Man	Kyai Fatahillah & Black Pencil
Bok Bang: Topeng Traditional		Kyai Fatahillah & Black Pencil

Speciaal voor Topeng-Masquerade werden schitterende topeng-maskers gemaakt die werden gedragen door de musici. De maskers zetten meteen de toon: een kruisbestuiving tussen culturen, met een vleugje mysterie. Daarnaast was er geen omvangrijk decor, zodat muziek echt de hoofdrol speelde. Instrumenten werden gebruikt als rekwisieten: het slagwerk en de gamelan-instrumenten stonden verspreid over het toneel. Achter de musici werd het podiumbeeld bepaald door grote blokfluiten (contrabas en subcontrabas) en de unieke contrabaskanfluit van Black Pencil.

Wie ooit een gamelanorkest heeft gehoord, begrijpt waarom talloze westerse componisten betoverd raakten door de rijkdom aan kleuren en de diepe klank van de gongs. Met de gebundelde krachten van Black Pencil en Kyai Fatahillah kon het publiek genieten van een spectaculaire muzikale ontmoeting tussen twee klankwerelden.

Workshops

Rondom de voorstellingen organiseerde Black Pencil workshops bedoeld voor conservatoriumstudenten, amateurs en geïnteresseerden. De workshops werden gegeven door Iwan Gunawan, hierbij geassisteerd door leden van Kyai Fatahillah. De workshop ging over eigentijdse *karawitan* (klassieke gamelanmuziek en uitvoeringspraktijk) en de nieuwe notatiemethode die Iwan heeft ontwikkeld voor gamelan, waarin beter wordt weergegeven wat er gespeeld moet worden.

De workshop in Amsterdam ging erg goed. De hele Gamelanklas van het Conservatorium van Amsterdam en leden van het Gamelanhuis waren erbij betrokken. Vanwege het grote aantal deelnemers en de hoeveelheid gamelaninstrumenten moest de workshop verplaatsen naar een grotere ruimte. Veel deelnemers konden voor het eerst een gamelanset proberen en het was erg leuk om de glimlach op hun gezicht te zien. De workshop diende daarnaast als een goed promotiemiddel voor het concert in Amsterdam.

Op de kunstlinie Almere was de opstelling anders dan in Amsterdam. Het werd georganiseerd als een 'meet & greet' voorafgaand aan het concert waar de deelnemers vragen konden stellen aan leden van beide gezelschappen over het creatieve proces en de instrumenten.

Er zijn veel trailers gemaakt waarin het proces wordt uitgelegd en de activiteiten werden gepromoot:

- Meet the creators: Roderik de Man
<https://www.facebook.com/ensembleblackpencil/videos/1264353951031078>
- Meet the creators: Iwan Gunawan
<https://www.facebook.com/ensembleblackpencil/videos/588007216345269>
- Piet Hein van de Poel about the project:
<https://www.youtube.com/watch?v=X6F2IPbJUsE>
- Roderik de Man interview NEW MUSIC NOW
<https://newmusicnow.nl/beleef/video/de-interviews-roderik-de-man>
- Promofilmpjes:
<https://www.youtube.com/watch?v=ohK2ITlwUjE>
<https://www.youtube.com/watch?v=I1UxhCVjEzE>
<https://www.facebook.com/ensembleblackpencil/videos/1221190241943842>
<https://www.facebook.com/ensembleblackpencil/videos/645963517085932>

Het concert werd op prestigieuze podia gespeeld, zoals November Music (grote zaal Verkadefabriek) en het Muziekgebouw Amsterdam (grote zaal). De NTR koos het project als een van de drie concerten op November Music om op te nemen en zij hebben het later uitgezonden. Dit heeft ervoor gezorgd dat nog meer mensen het concert hebben kunnen meemaken. In augustus 2023 volgt een tournee in Indonesië.

2. Publiek

Door de aard van de activiteiten konden we verschillende doelgroepen bereiken. De samenstelling van verschillende soorten publiek past precies binnen onze ambitie in de periode 2021-2024: Black Pencil is een kameleon, eigenzinnig, verrassend, te zien op zeer uiteenlopende locaties, met verschillende repertoire, in samenwerking met verschillende partners, promotor van klassieke muziek én de muziek van nu.

Topeng-Masquerade was voor Black Pencil een intens maakproces, maar heel bevredigend. Er werd echt ervaren dat er samen iets werd gemaakt; het gaf het gevoel van auteurschap en werd een echte groepsinspanning. Het eindresultaat was erg mooi, een werkelijk uniek geluid met zeer bijzondere nieuwe composities. Het publiek was zeer verrast en positief over de concerten. Hieronder is een selectie uit de vele reacties op sociale media:

"Dankjewel voor dit concert, wat een unieke ervaring. Gamelan klanken van toen en nu, twee muzikale systemen door elkaar heen en alles stroomde alsof het al bestond en nooit geconstrueerd was. Je hoorde watervallen, wind ruisen, vogeltjes en ambient houseritmes tegelijkertijd.. waanzinnig goed gespeeld .. veel succes in Indonesië Black pencil en Kyai Fatahillah!"

"Gamelan en contemporaine klassieke muziek, dat klinkt heerlijk spannend. En dat was het! Morgenavond kom ik nog een keer. "

"It was amazing! The ease and joy of playing, the haunting, beautiful, thundering sounds and incredible blend of sound colours still has my head spinning."

"Genoten van de voorstelling van Ensemble Black Pencil in de Kunstlinie Almere. Wat een prachtige combinatie van culturen en muziek. Hopelijk komt er een CD. Ben absoluut fan voor het leven. WoW."

"Wat een bijzondere mix van muzikanten, instrumenten en muziekculturen! Genoten van Topeng Masquerade van het Almeerse Ensemble Black Pencil en het gamelan-ensemble Kyai Fatahilla uit Indonesië in Kunstlinie."

"De tweede keer was zo mogelijk nog beter dan de eerste! Fijn met introductie en uitleg tussendoor. En een roze confettikanon! Wat een feest inderdaad. Jammer dat het al voorbij is. Zijn hier opnames van gemaakt? Ceedeetje? Deeveedeetje?"

2.1 Aantallen en spreiding

We hebben 30 concerten/voorstellingen in 2022 gerealiseerd, in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Noord-Brabant, Utrecht, Drenthe en Flevoland. In Flevoland en in de eigen directe omgeving (Almere) blijven we werken aan het vergroten van ons publieksbereik en het aantal uitvoeringen. Black Pencil is inmiddels opgenomen in de Basis Infrastructuur van Flevoland.

2.2 Stakeholders

In het jaar 2022 hebben we veel contacten gelegd en daaruit zijn mooie samenwerkingen ontstaan

Samenwerkingspartners

- Theatergezelschap Vis à Vis (Almere): SCHOONSCHIP grootschalig productie. Nieuwe producties in 2025-2028.
- Floriade EXPO 2022: concerten in 2022
- Theatergroep Suburbia (Almere): samenwerking ihkv Herdenkingsdag 2022. Nieuwe producties in 2023.
- Omroep Flevoland: uitzending van producties Black Pencil, video opnames van nieuwe werken
- Land Art Flevoland: concerten in de Groene Kathedraal Almere en Observatorium Lelystad

- Kunstlinie: concertserie Black Pencil
- Stadsherstel Amsterdam: concertserie Black Pencil Sit Fast Concerten (Amstelkerk en De Duif).
- Collage Almere: ontwikkeling van kindervoorstelling Het Geheime Boek van Caioni (première in 2023).
- FleCK Expertisecentrum Cultuureducatie Flevoland: ontwikkeling van educatietaak Black Pencil in Flevoland in 2023

Collega's

Doorlopende samenwerking met

- AAA Audio, Arjan van Asselt: geluidstechniek
- Annechien Koersleman: regie en conceptuitwerking kindervoorstellingen van Black Pencil
- Marcel Wierckx, Timo Hoogland: live video, live coding
- Samir Calixto: choreografie en conceptuitwerking van project La Noche Eterna

Financiers

- Fonds Podiumkunsten: meerjarige subsidie
- Gemeente Almere: eenjarig subsidie voor het jaar 2022 gehonoreerd. Meerjarige subsidie voor 2023 en 2024 toegekend
- Provincie Flevoland: verschillende projecten in 2022 gehonoreerd (incidentele subsidies). In de Flevolandse BIS 2023-2024.

Branding, PR-partners:

- Kees Jongboom Moving Media: videoclip, trailers
- Movitch Media (Hilversum): videoclip, trailers
- Maarten Feenstra, Anna van Kooij, Claudia Hanssen: fotografie
- Green Room (Rotterdam): projectteksten, teksten nieuwsbrief, marketingadvies

3. Financieel

Onze eigen inkomsten zijn in 2022 fors gestegen ten opzichte van vorig jaar. De inkomsten zijn zelfs een stuk hoger dan oorspronkelijk begroot. Dat heeft meerdere redenen. Ten eerste door het soort optredens dat we hebben gegeven, waarvan sommige relatief veel opbrachten. We maakten omvangrijke producties en we speelden een hele zomerdag op Schokland, waar logischerwijs een ruime vergoeding tegenover stond. Daarnaast was de opdracht van de provincie Flevoland voor de vier landschapskunstwerken groot en omvatte die naast concerten ook compositieopdrachten (die we weer aan derden hebben gegeven) en video-opnames. Mede dankzij deze opdracht hebben we onze financiële positie kunnen verbeteren.

De activiteitenlasten zijn flink meegestegen, een forse verhoging ten opzichte van vorig jaar en ook ten opzichte van de begroting. Dat zat hem vooral in de honoraria voor de musici en we hebben de Covid-steun hiervoor kunnen aanwenden. Wat de Wet Normering Topinkomnes betreft, de bezoldiging van de artistiek en zakelijk leider lag in 2022 ruim onder de wettelijk gestelde bezoldigingsmaxima.

De materiële lasten zijn iets gedaald t.o.v. vorig jaar. Dit komt omdat we in 2021 onze huisstijl hebben aangepakt en die kosten waren eenmalig. We hebben daarom wederom minder aan materiële activiteitenlasten uitgegeven dan begroot. In 2023/2024 zullen we naar verwachting meer materiële kosten maken, om in de marketing weer een slag te maken en ook aan techniek het benodigde aan te schaffen, dat kan worden ingezet bij de uitvoeringen die we buiten de reguliere speellocaties geven (in de buitenlucht, pop-up concerten etc.).

Bij het stijgende aantal activiteiten en de groeiende ambities van Black Pencil horen ook hogere kosten, die mede dankzij de stabiele en toenemende steun van de verschillende overheden ook kunnen worden gedragen.

4. Samenstelling van het bestuur & directie

In 2022 was Jorge Isaac artistiek leider en Jennie Duif zakelijk leider van Black Pencil. Esra Pehlivanli deed PR en marketing, Sara del Corso productie.

In 2022 zijn er geen bestuursleden aangetreden of afgetreden. Het bestuur van Stichting Visisonor bestond in 2022 uit:

Dhr. Frans de Rooter, voorzitter
Mevr. Mariana Preda, secretaris/penningmeester
Mevr. Karolina Spaić, bestuurslid
Dhr. Michiel Schuijjer, bestuurslid

Almere, 27 april 2023